

LÜHIKOKKUVÕTE

ÕIGUSLIKUST ANALÜÜSIST

Käesolevaga esitab Maria Mägi Advokaadibüroo kokkuvõtte Eesti Kunstnike Liidu poolt tellitud ja 28.08.2026 koostatud õiguslikust analüüsist Eesti Kunstnike Liidu juhatuse liikmete hoolsuskohustuse järgimise kohta raamatupidamise korraldamisel kelmuste toimepanemise ajal ja sellega seonduvalt juhatuse ametisoleku perioodil, s.o 09.05.2025-31.05.2026. Analüüs ise on 19-l lehel, sisaldab hulgaliselt EKL-i siseseid andmeid ning mõeldud eelkõige ühingu siseseks kasutamiseks. Sellepärast on vajalik esitada käesolev lühikokkuvõtte analüüsi tulemustest.

JÄRELDUS JA ETTEPANEKUD

1. **Juhatuse liikmed, EKL-i president Maarin Ektermann ja asepresident Tüüne-Kristin Vaikla ei rikkunud perioodil 07.05.2026-15.05.2026.a ega kogu ametisoleku perioodil juhatuse liikmelt mõistlikult oodatavat hoolsuskohustust ega põhjustanud kahju.**
2. **Ettepanekud raamatupidamise ja finantsküsimuste paremaks korraldamiseks järgmistel teemadel:**
 - 2.1. Eriteadmistega juhatuse liikme või finantsala asjatundja palkamine või teenuselepingu sõlmimine;
 - 2.2. Sise-eeskirjade ja protseduurireeglite uuendamine ja täiendamine, sisemise suhtluskorra kehtestamine;
 - 2.3. Korrapäraselt koolitustel osalemine ja töötajaskonna korrapärane koolitamine;
 - 2.4. Teha ettepanek Kultuuriministeeriumile toetada EKL-i ja teiste loomeliitude organisatsioonilise võimekuse arendamist, sealhulgas korraldada või rahastada EKL-i ja teiste loomeliitude juhtorganite liikmetele ja töötajatele vajalikke infoturbe-, küberturvalisuse ja finantsjuhtimise alaseid koolitusi;
 - 2.5. Analüüsida kolmandate isikute võimalikku kohustuste rikkumist ja vastutust.

ANALÜÜSI KOKKUVÕTE

Riigikohtu praktika kohaselt tuleb lugeda juhatuse liige korraliku ettevõtja hoolsuskohustust järginuks eelkõige siis, kui juhatuse liige ei ole oma tegevusest isiklikult huvitatud, ta on informeeritud määral, mida saab vastavalt asjaoludele pidada mõistlikuks, ja kui sarnases olukorras tegutsev heauskne juhatuse liige võib ratsionaalselt uskuda, et tema tegevus või otsus on ühingu parimates huvides. Kui eelnimetatu on täidetud, tuleb juhatuse liikme tegevus lugeda ühingu suhtes põhjendatuks sõltumata sellest, milline on tegelik tagajärg. Hoolsusstandardi sisu võib sõltuda juriidilise isiku liigist, tegevusalast ja ulatusest. Kui juhatuse liige on mingi valdkonna asjatundja (professionaal), on tema hoolsusstandard selles valdkonnas kõrgem kui tavalisel liikmel, kuid ainuüksi varasem haridus või töökogemus ei pruugi olla piisav kõrgendatud standardi omistamiseks.

Analüüsi tulemusena ei tuvastatud juhatuse hoolsuskohustuse rikkumist, mida saaks siduda kelmuse ohvriks langemise põhjusega.

Analüüsitaval juhul on oluline, et vaadeldaval perioodil on juhatus ametis olnud ühe aasta, millest kaks kuud on olnud juhtimise üleandmise-vastuvõtmise periood. EKL on tegutsenud suhteliselt muutumatu sisekorraga juba aastaid ning ka ametisolev juhatus ei olnud muutunud tavapärasest juhtimispraktikast ja raamatupidamise korraldusest, kuid oli asunud tegema ettevalmistusi selleks, sh tellinud asjatundjalt ülevaate ja soovitude saamiseks analüüsi, millest ümberkorraldamisel juhinduda. Kahetsusväärset valmis analüüs pärast kelmuse ohvriks langemist. EKL-i pearaamatupidaja ja raamatupidaja olid töökohustusi korrektselt täitnud kümneid aastaid ja pälvinud nii eelmise juhatuse kui ka volinike kõrgendatud usalduse. EKL-i auditeerinud audiitor on kinnitanud, et raamatupidamine vastab nõuetele.

Juhatuse poolt 10 kuu jooksul (s.o peale juhtimise ülevõtmise perioodi lõppu) tehtud toimingute ning otsuste ettevalmistamiseks tellitud analüüside alusel saab järeldada, et juhatus on tegutsenud korraliku ettevõtja hoolsusega. Hoolsuskohustus hõlmab muu hulgas kohustust hankida otsuste tegemiseks vajalikku teavet ja selgitusi. EKL-i finants- ja ärisüsteemides ulatuslike muudatuste kavandamisel on vastava analüüsi tellimine samuti hoolsuskohustuse täitmine. EKL-il ei olnud kolmanda finantsaasta eriteadmistega isiku juhatuse liikmeks valimiseks piisavalt rahaliselt vahendeid juba aastaid enne praeguse juhatuse ametisse asumist, mille tõttu pidid kõikide loomeliidu eesmärkide saavutamiseks vajalike juhtimisvaldkondadega tegelema EKL enda liikmete hulgast valitud president ja asepresident. Analüüsimisel ei avaldunud tõsikindlalt asjaolu, et kolmanda eriteadmistega juhatuse liikme või finantsjuhi olemasolu oleks vältinud kelmuse toimepanemist või vähendanud kahjulikku tagajärge.

Arvestades EKL-i suurust, tegevusvaldkondade ja juhtimisülesannete ulatust ning nõukogu puudumist, on kahe juhatuse liikmega juhtimismudel pigem aladimensioneeritud. Seetõttu on mõistetav ka juhatuse tuginemine väljakujunenud töökorraldusele ning raamatupidajate senisele usaldusväarsusele.

Kuigi ühingu raamatupidamise korraldamise kohustus on juhatuse kohustus, siis ei tähenda see, et juhatuse liige peab ise vahetult täitma raamatupidamisega seotud toiminguid, sh tegema pangala maksekorraldusi, vaid ühingu raamatupidamist korraldatakse vastava ala asjatundjate ja juhendite abil. Nii oli ka EKL-i raamatupidamine korraldatud raamatupidamise üksuse kaudu, kuhu kuulusid pikaajalised töötajad pearaamatupidaja ja raamatupidaja, kelle vahel olid tööülesanded konkretiseeritud, sh maksete tegemine pankades. Rahaliste ülekannete tegemise õigus oli kummalgi raamatupidajal üksnes juhatuse liikmete eelnevalt kinnitatud alusdokumentide alusel.

EKL-il olid riskide maandamiseks arvelduskontod erinevates pankades erineva sihtotstarbega tehinguteks. Arvelduskonto sihtotstarbest tulenevalt oli väljakujunenud peamiste maksete tegemise aeg konkreetsel arvelduskontol konkreetses pangas, mille kaudu oleks pangale tavapärased tehingud raha liikumise hindamisel arusaadavamad ning selgemini jälgitavad. Kuu keskpaigas, s.o kelmuse toimepanemise perioodil, tehti tavapäraselt üksnes üksikuid marginaalseid ülekandeid. Kontode pangaliimidid olid küll märkimisväärselt kõrged, kuid need olid kehtestatud juba vähemalt 2024. aasta esimeses pooles ning

ametisse astunud juhatus usaldas nende väljakujunenud eesmärgipärast toimimist. Ametisolev juhatus enne asjatundjalt tellitud finantsmajanduse korraldamise analüüsi saamist, limiite ei muutnud.

Juhatuse hoolsuskohustuse rikkumiseks peetakse selgelt ülemäärase riski võtmist või tegutsemist viisil, mis ei vasta mõistliku isiku käitumisele samasuguses ametis ja sarnastel tingimustel. EKL-i raamatupidajad olid pikaajalise tööga tõestanud oma usaldusväärsust ja pädevust ning raamatupidamiskorraldus oli toiminud probleemideta ning vastas audiitori hinnangul nõuetele. Seega võis juhatus mõistlikult eeldada, et rahalisi tehinguid tehakse jätkuvalt üksnes juhatuse kinnitatud alusdokumentide alusel ja EKL-i huvides. Eeltoodust tulenevalt ei saa asuda seisukohale, et juhatus oleks raamatupidamise korraldamisel hoolsuskohustust rikkunud.

Arvestades avalikult levivat teavet erinevate toimepandud kelmuste kohta ühiskonnas edastas 17.12.2025 EKL-i president kirjalikud suunised nii asepresidendile, kui ka raamatupidajatele, mille eesmärk oli tõsta teadlikkust Eestis levivatest professionaalsetest pettustest ning juhtida eraldiseisvalt töötajate tähelepanu sellele, et nad oma PIN koodi mitte mingil juhul ei sisestaks telefoni kõne ajal. Sõnum oli selge: „*Kui keegi tundmatu number tahab näiteks telefoni teel, et te ka mingis isiklikus asjas end PINide sisestamise teel tuvastaksite – pange kõne kohe kinni! Petuskeemid lähevad üha osavamaks ning on parema eesti keelega ning võivad esineda ükskõik millise riigiasutuse nime all. [...] Kui te saate kas isiklikult või liidu töötajana mingigi kõne või meili tundmatust või uuest kohast, palun andke mulle teada ning oleme palun tõesti väga ettevaatlikud. Vaatame uuel aastal, kas on võimalik võtta meile ka e-ohutude jaoks üks koolitus.*“. EKL-i presidendi selgesõnalisest hoiatusest ja juhiseist hoolimata langes pearaamatupidaja kelmide ohvriks ning võimaldas kelmidele ligipääsu arvutisse laetud pahavara kaudu arvelduskontodele.

Kelmuste professionaalsuse ja laia leviku tõttu on oluline tõsta töötajate teadlikkust kelmustest, kuid EKL-i puhul ei piisanud ka konkreetsest juhiseist, mis näitab, et töötajate teadlikkuse ja valveloleku tõstmiseks on vaja töötajaid koolitada järjepidevalt, et töötajad oskaksid märgata punaseid lipukesti.

Põhiseaduse preambuli kohaselt peab riik tagama Eesti kultuuri säilimise läbi aegade. EKL-il kui professionaalseid kunstnikke koondaval ja Eesti kunstielu arendaval organisatsioonil on selle eesmärgi täitmisel oluline roll ning ta on seeläbi riigi strateegiline koostööpartner. Riigi toetus ei peaks piirduma üksnes kultuuriprojektide rahastamisega, vaid hõlmama EKL-i ja teiste loomeliitude institutsionaalse võimekuse, hea juhtimise ja jätkusuutlikkuse toetamist. Muu hulgas oleks põhjendatud juhtimis-, finants- ja sisekontrollialaste koolituste korraldamine või rahastamine, mis toetaks ühtlasi riigi kultuuripoliitiliste ja põhiseaduslike eesmärkide saavutamist.

Käesolev analüüsi kokkuvõte on koostatud MMAB poolt MMAB-le esitatud andmete ja teabe alusel, eeldades nende õigsust ja täielikkust. Kui ilmnevad asjaolud või täiendav teave, mis ei olnud analüüsi koostamise ajal teada või kättesaadavad, võivad need mõjutada analüüsis esitatud järeldusi ja hinnanguid.

Kokkuvõtte koostasid

Vandeadvokaat Maria Mägi-Rohtmets

Vandeadvokaat Marta Lember